

K likvidaciji zadrug z neomejeno zavezo.

Spisal dr. Friderik Babnik.

Nesporno zakon z dne 9. aprila 1873 drž zak. št. 70, ne zadošča zahtevam, katere je staviti na zakonodajalca za primer konkurza zadruge z neomejeno zavezo. Smelo se sme trditi, da vsebujejo ravno ona določila leg. cit., ki se pečajo s predmetno stvarino največje nevarnosti tako za zadrugnike, kakor za upnike; ne vplivajo pa samo na neposredne interesente naravnost pogubno, njih vpliv sega globoko v splošne gospodarske razmere ter povzroča gospodarsko krizo v večjem ali manjšem obsegu.

Izmed določil navedenega zakona, ki ovirajo vsako racionalno likvidacijo v konkurz zapale zadruge z n. z., navajam te-le:

1. V zmislu § 61. leg. cit. mora likvidacijski odbor po pravomočnosti konečnega razdelilnega načrta konkurznega postopanja sestaviti obračun prispevkov, t. j. likvidacijski odbor mora izračunati, s katerim zneskom naj prispeva vsak posamezni zadruжник k primanjkljaju, ki zadene upnike po končnem konkurzu. Prispevek posameznega zadrugnika se naj izračuna po onem ključu, ki ga določa statut zadruge, oziroma v zmislu zakona, t. j., vsak zadruжник mora razmeroma svojemu deležu prispevati.

Vsakemu, ki pazljivo pregleda zadevna določila §§ 61 in sl. leg. cit. in premotriva njih posledice, je jasno, da takega reparticijskega postopanja v praksi skoraj ne more biti konca.

Že okolnost, da mora likvidacijski odbor primanjkljaj razdeliti s prva na vse zadrugnike razmeroma njihovim deležem, da ne sme že od vsega početka vpoštevati kapitalne zmožnosti posameznega zadrugnika in da se je nanjo ozirati šele o priliki naknadnih razdelilnih načrtov v zmislu § 67. leg. cit., ovira vsako racionalno in hitro postopanje.

Ako se nadalje še upoštevajo pravna sredstva, s katerim je možno v zmislu zakona posameznim zadrugnikom izpodbijati ve-

ljavnost razdelilnega načrta in ako se končno uvaža notorično dejstvo, da skušajo skoraj vsi zadružniki plačilo zavlačevati, tedaj je jasno, da je likvidacija zadruge s pomočjo v zakonu določenega reparticijskega postopanja skoraj nemogoča.

2. Itak že nepraktično osnovano reparticijsko postopanje pa postane povsem iluzorno in brezpredmetno vsled določil §§ 60. in 72. leg. cit.

V zmislu citiranih paragrafov sme namreč vsak upnik, ne glede na tek in razvoj reparticijskega postopanja ostanek svoje, h konkurzu prijavljene in v njem likvidirane terjatve pri vsakem zadružniku izvršilnim potom izterjati.

Ta upnikova pravica pa je v dvojnem oziru nevarna. Predvsem so vsled te upniku v zakonu priznane pravice vsi premožnejši zadružniki upnikom na milost in nemilost izročeni. Nadalje pa je ta pravica upnikov tudi njim samim, oziroma vsaj manjšim upnikom na milost in nemilost izročeni. Nadalje pa je ta pravica upnikov tudi samim, oziroma vsaj manjšim upnikom skrajno nevarna. Večji upniki, zastopani po odvetnikih, pripravijo izvršilno postopanje proti posameznim zadružnikom že pravočasno, dolgo pred sklepom konkurza, in prehitte s tem vse manjše upnike. Manjšim upnikom, ki si ne morejo plačati dragega odvetnika, ki ne morejo razmer posameznih zadružnikov temeljito premotrivati, preti torej nevarnost, da začno z izvršbami šele takrat, ko so večji upniki že vse zarubili, kar se sploh zarubiti da, in ravno tem najrevnejšim upnikom preostaja torej edinole več ko dvomljivo upanje, da si rešijo vsaj nekaj svoje terjatve s pomočjo zgoraj pod 1. omenjenega, povsem iluzornega reparticijskega postopanja.

3. Da pa je nesreča, ki jo povzroča tak konkurz ne samo pri zadružnikih, ampak tudi pri upnikih, še večja, da se zle posledice še bolj razširjajo tudi na kroge le poredno interesirane in da se skoraj ves kapital končno spremeni v stroškovne terjatve posameznih odvetnikov, dana je onim zadružnikom, ki so jih upniki prisilili do večjega plačila, kakor je po statutu ali zakonu dovoljeno z ozirom na interno jamstvo v razmerju k deležu posameznega zadružnika — povrh še regresna pravica do sodružnika.

Ako se torej upoštevajo vse te slučajnosti in posledice zakonitih določil, se ni čuditi, da se je skušalo še pri vsakem konkurzu zadruge z n. z. preprečiti postopanje v zmislu citiranega zakona, ter

da se je še v vsakem slučaju premišljevalo, kako da se naj izvrši končna likvidacija zadeve poravnalnim potom.

Tudi slovenskega jurista bode zanimalo to vprašanje zlasti z ozirom na dogodke na slovenskem denarnem trgu. Nastopna izvajanja pa se omeje na ona vprašanja, ki so zlasti za slovenskega jurista z ozirom na obče znane dogodke na Kranjskem in na Štajerskem aktualna; nadalje se izloči iz te razprave vsako razmotrivanje o morebitni državni, deželni i. t. d. pomoči; pokazati in dokazati je zgolj, da morejo upniki in zadružniki iz lastne inicijative in iz lastne moči preprečiti nevarnosti, ki jim pretijo, ako pride po končanem konkurzu do postopanja v zmislu navedenega zakona.

Še pri vsakem sličnem konkurzu so bili udeleženci sprva mnenja, da je mogoče zadevo rešiti s pomočjo nekake splošne poravnave med upniki in zadružniki in da naj pripravi tako poravnavo likvidacijski odbor.

Teoretično se da taka poravnava zagovarjati, ali izkušenj, ki so jih doživeli zelo izkušeni pravniki n. pr. pri konkurzu: »Nussdorfer Spar- und Vorschusskasse« na Dunaju, so dokazali, da se taka poravnava le redkokdaj posreči in da je naravnost nemogoča, kadar je število upnikov in zadružnikov veliko. Soglasja med več sto upniki in zadružniki ni mogoče doseči. Taka poravnava pa zahteva s o g l a s n e g a sklepa v s e h upnikov in v s e h zadružnikov. Majorizacija onih, ki se protivijo poravnavi na shodu upnikov ali zadružnikov, je nemogoča, kajti nobenemu izmed upnikov se ne more kratiti brez njegovega privoljenja v zakonu mu zajamčene pravice do samostojnega izvršilnega postopanja v zmislu § 60. leg. cit., in ravno tako se tudi ne more posameznega zadružnika, izvzemši primera § 60., prisiliti do večjega prispevka, kakor onega, ki se mora določiti v zmislu zakona potom repartacijskega postopanja. (Vide judikat 24. aprila 1906 praes. 301 I. B. št. 175.)

Naloga likvidacijskega odbora in ravno tako naloga upniškega odbora v konkurzu je zelo omejena in v okvir po zakonu določenega delokroga teh odborov gotovo ne spada sklepanje poravnave, tako da se morajo morebitni dogovori teh odborov o končni finalizaciji smatrati edinole za nekaka neobvezna pripravljalna pogajanja.

Likvidacijski odbor je gotovo v prvi vrsti poklican, da pripravlja tla za racionalno končanje poravnalnim potom, ali vsa njegova prizadevanja se morejo omejiti na nasvetovanja in na poduk

prizadetim. Likvidacijskemu odboru niso na razpolago proti posameznim zadružnikom nobena sredstva, s katerimi bi jih mogel prisilili k izpolnitvi kake poravnave, in vsa njegova moč se omeji po pravomočnosti razdelilnega načrta na povsem nepraktično repartijsko postopanje.

Ker nima likvidacijski odbor končno prav nobenega sredstva, da bi po končanem konkurzu preprečil samostojno izvršilno postopanje posameznih upnikov (eventualne obljube upniškega odbora v konkurzu napram likvidacijskemu odboru, da se odpovedo upniki samostojnemu izvršilnemu postopanju v zmislu § 60. leg. cit., ne večjejo posameznih upnikov, ker ne spada taka obljuba v delokrog upniškega odbora), se mora priti do zaključka, da likvidacijski odbor ni oni organ, kateremu bi bilo sploh mogoče zadevo uspešno končati.

Končanje tako zamotane zadeve, v kateri se križajo koristi več sto udeležencev, je le tedaj mogoča, ako se ustvari instanca, pri kateri so podani pogoji neobhodno potrebne koncentracije in preglednosti cele zadeve in katera ima povrh še ona pravna sredstva in ono moč, da more svoje sklepe uspešno uveljavljati tudi proti volji posameznika, ki se upira sklepu večine.

Vsa moč in vse pravice pri zadrugi z n. z. zapali v konkurz, so podane vsled določila § 60. cit. zak. upnikom, dočim imajo zadružniki ter njih organ, likvidacijski odbor skoraj edinole dolžnosti.

Ni se torej čuditi, da so praktiki zasnovali misel, to moč koncentrirati in da so (in sicer uspešno v slučaju »Spar- und Vorschusskasse in Nussdorf) s pomočjo te koncentrirane moči upnikov, pomagali ravnotako upnikom, kakor zadružnikom, ki so jih obvarovali pogubnega postopanja v zmislu citiranega zakona.

Naslednja izvajanja te študije, ki se ozirajo predvsem na dogodke na slovenskem denarnem trgu, torej niso rezultat edinole teoretičnega razmotrivanja predmetnega vprašanja, marveč se opirajo na izkušnje praktikov, ki so to vprašanje o priliki zgoraj omenjenega praktičnega slučaja po najrazličnejših poskusih v zadovoljnost vseh intersentov ugodno rešili.

Pri vsaki v konkurz zapali zadrugi je, kakor dokazuje praksa, največji del terjatve proti zadrugi v rokah manjšega števila upnikov. Ti večji upniki so navadno ali zelo bogati zasebniki ali pa denarni zavodi.

Ti večji upniki se združijo v poseben konsorcij, juristično osebo, kateremu konsorciju odstopijo vse svoje terjatve.

Naloga tega konsorcija, ki se mora ustanoviti že dlje časa pred sklepom konkurza, meri naj v prvi vrsti na to, da pridobiva cesijskim potom vse terjatve ostalih upnikov. Ako so v konsorciju združeni upniki sami trdni, zlasti ako so denarni zavodi, se terjatve manjših upnikov najložje na ta način pridobe za konzorcij, da poveri konsorcij to nalogo posebnemu denarnemu zavodu, kateremu jamčijo za eventualno izgubo do gotovega zneska v konsorciju združeni upniki.

Ta denarni zavod izplača manjšim upnikom za njih terjatve vnaprej določeno, kapitalni zmožnosti zadružnikov in stroškom, izgubi obresti i. t. d. primerno maksimalno vsoto in ni dvomiti, da se omenjenemu zavodu v kratkem, zlasti ako traja konkurz dlje časa, posreči si pridobiti skoraj vse terjatve manjših upnikov.

Šele tedaj, ko se je koncentracija terjatev v posesti konsorcija posrečila, se naj konkurz čim preje zaključi.

Po zaključenju konkurza se naj primanjkljaj, oziroma ostanek terjatev, ki so združene pri edinem opniku, t. j. pri konsorciju skupno zastavno-pravno zavarujejo.

Glavna naloga konsorcija je potem ta, da razdeli primanjkljaj na posamezne zadružnike, in sicer pravično, t. j. primerno gospodarski zmožnosti posameznega zadružnika (individualna razdelitev).

Konsorcij pa mora že od vsega početka od svoje koncentrirane terjatve nekaj popustiti in primanjkljaj, za katerega jamčijo vsi zadružniki, se torej že na ta način izdatno zmanjša. Nadalje pa tudi ni prezreti, da se je celotni primanjkljaj že o priliki koncentracije terjatev vseh upnikov nekoliko zmanjšal, kajti kakor povedano se manjšim upnikom ne izplača nominalna vrednost njihovih terjatev, ampak samo primerna kvota, in ravnotako samo ob sebi je razumljivo, da se od zadružnikov s strani konsorcija ne sme več izterjati za te terjatve, kakor je konsorcij, upoštevajoč obresti sam plačal za te terjatve.

Najtežavnejše delo konsorcija obstoji potem v razdelitvi tako zmanjšanega primanjkljaja na posamezne zadružnike. Absolutno pravično se primanjkljaj seveda ne da razdeliti, pač pa se ustvarjajo lahko opreznosti, ki utegnejo od vsega početka preprečiti vsako

nepotrebno krivičnost in ki zjamčijo, da se s strani konsorcija vsaj skuša doseči čim največja pravičnost razdelitve.

Taka kautela bi obstajala v prvi vrsti v tem, da izvolijo upniki kakor tudi zadružniki nekako cenilno komisijo povsem neodvisnih, na stvari neinteresiranih oseb, ki naj ugotovijo skupno s konsorcijem po temeljitem premostrivanju premoženjskih razmer zadružnikov, koliko da naj vsak zadružnik prispeva k primanjkljaju.

Razdelitev primanjkljaja, oziroma ugotovitev prispevka bi se morala vršiti po gotovem ključu in bi se zlasti moral upoštevati dohodninski davek, ki ga plača posamni zadružnik.

Nadaljna kautela bi bila tudi ta, da konsorcij ne izključi interesirane javnosti in da se vršijo seje in sklepi o razdelitvi **javno**, tako da se že od vsega spočetka izloči vsako sumničenje o kaki krivični razdelitvi deficita, oziroma določitvi prispevka.

Po določitvi prispevka posameznega zadružnika se zadružnik pozove, naj prostovoljno prispeva določeni znesek. Ako se zadružnik ne odzove opominu, potem ima konsorcij dovolj sredstev, da ga prisili izvršilnim potom k plačilu, kajti konsorcij, kot edini upnik je upravičen k izvršbi v zmislu § 60. in sled. cit. zak.

Zadružnikom, ki se protivijo volji konsorcija in sklepu cenilne komisije pa se že z ozirom na ostale zadružnike in že z ozirom na neobhodno potrebno disciplino ne sme prizanašati; proti takim se mora strogo postopati in pri njih se mora skušati izvršilnim potom izterjati, kolikor se da. Ako se takim zadružnikom v primer nem p o d u k u predoči, da ga more konsorcij glede celega primanjkljaja izvršilnim potom preganjati in ga tako popolnoma uničiti, tedaj bo prišel nrenda vsak zadružnik še pravočasno do spoznanja, da je boljše da plača od konsorcija določeni prispevek, kakor da dopusti izvršbo glede celega primanjkljaja.

S strogostjo pa se mora v postopanju konsorcija tudi združiti neobhodno potrebno upoštevanje plačilne zmožnosti posameznega zadružnika. Prispevek se naj plača proti primernemu zavarovanju in proti obrestovanju v primernih obrokih; proti zadružnikom, ki kažejo resno voljo k plačilu, se naj postopa popustljivo itd.

S tem, da izterja konsorcij primanjkljaj, pa naloga konsorcija še ni izčrpana; konsorcij mora tudi še v interesu zadružnikov in javnosti preprečiti morebitne regresne pravde med posameznimi zadružniki.

Te regresne pravde pa se preprečijo na ta način, da zahteva konsorcij istočasno s plačilom od cenilne komisije določenega prispevka, da odstopi zadružnik svoje regresne pravice konsorciju in da vztraja pri tej zahtevi s pripombo, da bi se v nasprotnem slučaju ne mogel zadovoljiti s plačilom prispevka, marveč da bi v tem slučaju skušal izterjati ves primanjkljaj pri dotičnem zadružniku.

Ako se v tem oziru dosledno in strogo postopa, se bo menda vsak zadružnik odločil k cesiji svojih regresnih pravic.

Preostaja le še vprašanje, če ne padejo zadružniki pri tem načinu finalizacije v konkurz zapadle zadruge z n. z. iz Scile v Karibdo, in če se ne izročijo zadružniki upnikom sami na milost in nemilost, kakor v primeru postopanja v zmislu cit. zak.

Na prvi pogled bi bilo morda temu vprašanju pritriditi; ako se pa upošteva, da je finalizacija s pomočjo konsorcija vsled koncentracije dela cenejša in razdelitev prispevka na posameznega zadružnika pravičnejša, ako se uvažuje, da prepreči ta način finalizacije po končanem konkurzu takojšnjo izvršilno postopanje posameznih upnikov in da omogoči plačilni zmožnosti posameznega zadružnika primerno, neprenagljeno izterjanje prispevka — tedaj se bo moralo — kakor se je to že v praksi izkazalo — priznati, da je označeni način finalizacije z ozirom na današnje razmere na denarnem trgu vsaj upoštevanja in natančnejšega razmotrivanja vreden.

Načrt hrvaškega civilnega pravnega reda.

Spisal c. kr. višji sodni svetnik **Ivan Kavčnik.**

V naše prijetno iznenadenje je izšel pred kratkim kot priloga »Mjesečniku« »Izvestitelj« načrt osnove zakona o sudskom postupku u građanskim pravnim sporovima (gradj. parnični postupnik«.)

Kot star procesualist sem se takoj vrgel z vso vnetostjo na to, za našo sosedo epohalno delo, a žalibog moram premostrivanje prekiniti, ker me kliče — zvančno putovanje. Ko se povrnem in če mi bode le količkaj časa na razpolago, se hočem obširneje baviti na